

Novičar.

jih z Rimam bolj terdno skleniti, nar bliže skozi gojzd Hrušico, kteriga so k Juljevimi planinam prištevali, dala cesta, kakor močna žila, narediti. — Oglej, nekdanje prvo mesto za Rimam, je bil že z njim sklenjen s cesto čez Konkordijo, in ravno to cesto so tedaj ob času cesarja Avgusta od ondod podaljšali in jo v pridobljene dežele potegnili, namreč čez reko Frigid, (ki je merzli med Ajdovšino in Šturjo tekoči potok Hubelj — po domače Hubelj imenovan) — méja med Krajskim in Primorskim) čez Hrušico, čez Longaliko Manzio (zdaj Logatic) in čez Emóno (zdaj Ljubljana) do Celja. Ta cesta je bila ena nar imenitnejših rimskiga cesarstva, kakor poglavitna žila, kér po nji so bile sklenjene izhodne dežele cesarstva z zahodnimi. Po nji je derl velikanski Maksimin Traks v letu 238 nad mesto Oglej, kjer je bil pa od svojih lastnih vojšakov umorjen. Po ravno ti cesti je šel s svojo vojsko léta 383 Maksim nad Teodozija; on je takrat mémo gréde Emono brez prida oblegoval in je bil potlej na Horvaškem pri Siski od Teodozija zmagan, ki ga je po ravno tisti cesti, od kodar je bil prišel, do Ogleja nazaj podil, kjer je bil tudi od vojšakov umorjen. Še nar imenitnejši pa je postala cesta čez Hrušico léta 394. Takrat sta se bila spuntala Evgeni in Arbogast zoper Teodozija, in sta obsedila s svojimi trumami vse goré in doline, ki so kakor predzidje proti Italijanskemu, kterim se pravi Juljeve planine, h kterim se je tudi gojzd Hrušica prišteval. Tode Teodozi je prišel iz izhodnih ali jutrovih dežel s svojo vojsko, je premagal perve sovražnikove straže, je prederl skozi Hrušico in pridši čez hrib proti zahodu vidi vso (zdaj Lipavsko) dolino polno konjikov in pešcov. Na potoku Frigid (Hubelj) v dolini se je vnela bitva, v kteri je bil Evgeni popolnoma pokončan.

Po ravno ti cesti so se pozneje vozile tudi posebno hude šibe božje nad Rimsko cesarstvo, namreč: v létu 400 Alarih, kralj Gotov; Atila s svojimi divjimi Huni léta 451, in léta 568 Alboin s svojimi Longobardi. To de od kodar so se te divje ljudstva valile, so tudi žalostne znamenja divjosti vse pokončaje popušale, in tako so lépe bogate dežele žalostne uboge pušave postale, zatorej so tudi rimljanske ceste, tako tudi cesta čez Hrušico, v nič prišle, kér jih nihče ni popravljaj. Ko so si prebivavci ondašnjih krajev v mirniših časih spet opomogli, de so začeli spet ceste popravljati, so se ob času cesarja Korlna VI. zapušene, raztergane ceste čez Hrušico ognili in jo rajši od Razdertiga doli proti Gorici obernili, kakor je še zdaj. Še le pred kratkim so nekatere soseske zapušeno rimljansko cesto toliko popravile, de je bil ravno za silo kolovoz.

Lanjski laški punt in vojska s hinavskim Korl Albertam, ko je bilo potreba naglama trume vojšakov na Italijansko pošiljati, je Avstrijansko državo spodbodlo, se stare rimljanske ceste čez Hrušico spet poprijeti, jo v boljši stan postaviti, jo v nekterih krajih tudi zložniši narediti, in tako dosti, vsaj kakor pravijo, dve pošti krajši pot na Laško napraviti, kar posebno v vojskih časih veliko veljá; in vse to se je zares že lanjsko poletje zgodilo, de se zdaj že lahko po nji vozi, in tudi veliko vojaštva je že po nji šlo.

Pa stanovitno se mende (pristavim) vender ne bo lahko ohranila v dobrim stanu, kér ne bo vnašalo, zakaj polétni čas manjka ondi, na dolgi poti, vóde, tako de je že lani mende po tisti poti veliko vojšakov od žéje obolelo, če ne clo pomerlo, kakor je bilo slišati; pozimi pa so dostikrat strašni zaméti, polédice in neprenesljivi mrazóvi, de bo dostikrat cele tedne, kakor zaperta. Torej bo mende le še sadanja cesta čez Razderto bolj navadna ostala.

Poslovenil J. P.

Deržavni zbor je dokončal svoje praznike 2. dan tega mesca; danes je začel nar imenitnejši délo — ustavo delati, katero vsi tako željno pričakujemo. Bog daj, de bi délo mojstra hvalilo! — Minister denarstva je konec léta (kozoperska) deržavni obrajt (rajtengo) položil, iz ktere se vidi, de navadni dohodki zadnjiga mesca je bilo 6 milijonov in 649273 gold. — navadni stroški brez stroškov za laško in ogersko vojsko pa 11 milijonov in 376923 gold. — po tem takim bi bili v kasi zmanjkali 4 milijoni in 727650 gold. — Kér pa so izverstni dohodki donesli 7 milijonov in 556707 gold., izverstni stroški pa so le znésli 2 milijona in 753928 gold., je po tem obrajtu čez zgornji snezik stroškov ostalo v kasi na koncu léta v vsim skupej 67029 gold. — Deržavni zbor je ministru denarstva dovolil za prihodnje leto 80 milijonov gold. na pósodo vzeti. — Za Madžare je bil pretečen teden nesrečen; naša armada jim je vzéla Arad in Raab, katero mesto so sovražniki brez vojske zapustili. Do zdej beži Madžarska armada, kakor de bi ji pod petami gorélo, in ljudstvo sprejema našo armado povsod z velikim veseljem. Pri vsim tem se bahá Košut v Peštu, kakor de bi bil nepremagljiv; — kmalo bomo slišali, kaj de se bo s Peštam zgodilo. Huda vojska bo — to je gotovo — v tem mestu, to de brez dvoma (cvibla) bosta Vindišgréc in Jelačić zmagala. — V Dunajskim časopisu „Ostdeutsche Post“ smo unidan brali, de sedanji ministri ne ravnaajo svobodno, ampak de stojé pod vodstvom Slovanskim. “ Za božjo voljo! ali še ne bo konec zatirovanja slovanskiga naroda? Če se ministri enakopravnosti (Gleichberechtigung) deržé, in če ne pripusté, de bi ravno Nemci zvóneec nosili — ali se pravi to: pod slovanskim vodstvom stati?! Sicer pa tudi dozdej še ne moremo reči, de bi bili ministri Slovanam v kakošni reči prednost dali, ktere tudine želimo. Slovani le enakopravnost terjamo, in nič več; ta se nam po pa pravici mora dati. — Stroške ponižati v cesarskih pisarnicah, je ministerstvo notranjih oprav ukazalo, de nej bo namesto 18 pisarnic notrajniga ministerstva prihodnjíč le 12. Po tem je odstopilo več vradnikov iz službe, in med temi tudi c. k. dvorni kancelár baron Weingarten, ki je bil pred sedanjim krajskim deželnim poglavarjem poglavar v Ljubljani. Pošten mož je bil in tudi moder mož — scer pa velik protivnik slovanskiga naroda, ker je mislil, de Slovani smo sovražniki Avstrije. Poslednji nevarni časi so ga mende prepričali: de so ravno Slovani pravi prijatli Avstrije. — Dunajske Novice pišejo, de g. Fúster ne bo več učenik véroznanstva na Dunaji. — V Gradcu bo hodilo to leto 12 časopisov na svitlo — vsi v nemškem jeziku. To očitno kaže, de se Gradec noče clo nič za svoje Slovence pečati. — V Ljubljani imamo zdej 2 nemška, 5 pa slovenskih časopisov. — V Celjovcu se je v deželnim zboru g. Jakomini krepko besedo vzdignil za celóst koroške dczele, kakoršna je dozdej bila, tode ne več pod Ljubljanskim deželnim poglavarstvom. Z veliko slavo je bil ta govor v zboru prejet. — Slovenci ondašnji še niso poprašali: kako bo z njih enakopravnostjo? Istrijanci so se oglasili, de niso Lah, ampak Slovani. — Sveti oče papež se še ne mislijo v Rim nazaj podati; to pa ni rís, de bi bili Rimci papežu deželsko oblast vzéli in ga le za škofa spoznali, zakaj deržavni zbor v Rimu je 11. grudna začasno vlado z 3 možmi postavil, kí imajo tako dolgo v iménu papeža vladati, de sv. oče nazaj pridejo. — 20. grudna je Napoleon nastopil vodstvo Francozke vlade, in v svojim pervim nagovoru je obljubil, de mir in postavni red je njegov cilj in konec. Bog daj! — Iz Pole v Istrii nam g. P.

Sch. pišejo, de vse cesarske barke so tam zbrane in s tolikimi vojaki nepoljene, de vse mergoli; dragôta je tedej silno velika. — V Frankobrodu je zmiraj veči zmešnjava, in — kakor časopisi pravijo — mislijo nadvojvoda Janez odstopiti in Frankobrod zapustiti. — V Terstu je bilo 19. dan grudna slovesno okinčanje 4 vojakov s srebrnimi svetinjami, ki so se pri Pirani junaško obnašali. Deželni in vojni poglavar grof Gyulaj jim je z lastno rokó svetinje pripél. — Na noviga leta dan je napravilo slovensko društvo v Ljubljani v svojim novim stanišu slovesno besedo (Concert), pri kateri je tudi slavni umetnik Eller, izverstna umetnica Michelli in več družih dobro znanih rodoljubov igralo. Večkrat smo se ta veseli večér, kteriga slovesnost so tukajšni oficirji našiga in horvaškiga regimenta povikšali, spomnili na slovesno besedo Slovanske Lipe v Pragi, ktera jo pred ta večer napravila v podporo slovaške armade.

Odgovor

na trojno zaničevanje v Novicah.

Ne bil bi verjel, de sim takó imenitno stopnjo dosegel, de se ne morejo moji zoperniki mene naglodati.

Zdaj pa, kér so me Novice že v tretjič poprijele, se moram vender oglašiti.

V prvih dveh žlakih so neumneži le godernjali, v zadnjimu listu Novic je pa hudoben lažnivič svoj strup proti meni obrnil, in zato bom na trojno zaničevanje ob enim odgovoril.

V 45. listu Novic je gosp. Rotar iz Brežic mojim voljivcam svetoval, de naj bi mene nazaj poklicali, kér sim jez nemškutar in madžaron.

Kaj se le to pravi? ali se mu ne bojo šeme posmehvale, kér vender vsak vé, de sim Krajne!

Ako pa on misli, de jez z nemškutarji ali madžaroni deržim, pokaže še le práv svojo bedakost: Kaj bo le nemcam ali madžaronam z menoj pomagano, kér gosp. Rotar sam pravi, de nič ne govorim, kér mi očita de še do zdaj v zboru nisim govoril. S tem očitanjem on še le svojo nevednost v zbornim ravnanji práv očitno pokaže.

Povém mu, de v angleškim parlamentu, ki svojo reč bolj zastopi, kakor mi, jih ne več kakor kakih 20 govori, vsi drugi, desiravno dobre in učene glave še raj molcé vodjam svoje stranke pridružijo, kakor de bi z nečimernim klepetanjem dragi čas tratili. Gosp. Rotar tudi misli, de poslanci družiga ne delajo kakor se v zbornici shajati, in tam brez vsiga pripravljanja svoje naloge pretresovati. V tem ga moram podučiti, de zbor razpade v 9 odsekov in v posebne shodiša, v kterih, se pripravljajoči na očitne zборе, vse na tanjko pretresamo, eden drugimu svoje misli razodevamo, in se zadnjič zavoljo glasovanja zedinimo. Sleherni bo spoznal, de se v takih shodiših ravno tako za prid ljudstva skerbeti zamore, kakor v veliki zbornici, zdaj pa prašam, ali gosp. Rotar tudi tako dobro vé, de tudi v njih nisim nikdar besedice cehnil? In če po njegovih mislih nič ne veljam, zakaj sim pa v sedmim odseku enoglasno za tajniku (Sekretär) izvoljen bil?

Kar pa očitanje v 47. listu Novic vtiče, moram na to odgovoriti, de na zboru ni potreba samih učenih glav, ampak tudi mož, kteri imajo dobro serce, de ne gledajo na druge strani, kader se glasovi dajejo, — ne na tisto stran, kjer ministri sedé, ne na tisto, kjer si gospodje nosovi vertajo, ampak na tisto stran, ki želi ljudstvu pravičé dobro zagotoviti, uaj bo léva ali desna.

Ravno za to je potreba več serca, kot glave.

Glave smo imeli pri starih postavah, ali serca za ljudstvo je bilo malo, in ravno gospodje tiste baže se čez mene nar bolj šopirijo.

Kar pa zadene hudobno očitanje v 50. listu Novic, se moram nar prvo začuditi, de pisatelj ni svojimu sostavku imena podpisal, in na dalje odgovorim, de je vse, kar je tukej čez mene govoril, sama gola in zmišljena laž.

Bil sim jez v resnici ob času punta Dunaj zapustil in sim se podal na svoj dom, ali 14 dni je preteklo, de se nisim iz hiše ganil, kako bi bil te mogel černo vojsko nabirati, in — ali se je le kaj napčniga v tistim kraji zgodilo?

Naj se le en kmet oglaší, kteriga bi bil jez k černi vojski nagovarjal.

Ako me je kdo vprašal, kaj de je na Dunaji, sim mu odgovoril to, kar so Dunajčanje sami pravili, in če je bila misel morebiti napčna, ni bila moja lastna misel, ampak Dunajskiga ljudstva, ktero je moglo veči vednost od tačasnih zadevkov imeti, kakor jez, ki sim ptujic bil.

Žalostno je, de se po Novicah — temu tako spoštovanimu časopisu — tako gerdo opravljanje razširja, gotovo ne bo to k izobraženju našiga ljudstva pripomoglo. Opravljanje in krivo obdolženje so naši pravični rojaki že po kersanski véri od nekdej čertili, ne vém ali jim boste kaj vstregli, če ne boste jenjali takih lažnjivih sostavkov po Novicah pretresovati. — Prosim zadnjič vredništvo, de naj bi mi imé pisatelja — r povedalo, de se bom pri tiskarni sodbi za svoje poštenje oglašil. *)

Kromeriz 20. grudna 1848.

Juri Gajer, poslanec iz Mirne.

Slovenske navade.

(Kaj je „bobljati?“) Med več družimi smešnimi navadami imajo krajnski otroci po nekterih krajih tudi to navada le: Kedar kje kóljejo, pridejo pred hišo, na okno poterakajo, in mermrajo s spremenjenim glasam, de bi jih ne spoznali, rekoč:

So nam pravili, Stézte se na polico,
De ste prešiča zadavili; Dajte klobasico!

Ti trančarji se pravi: „Bobljanje“, ali: „hodijo bobljat.“ J.

*) Imé gospoda — r Vam damo po zaukazu tiskarnih postav po pismu na znanje, sicer pa Vam gosp. Gajer, odkritoserčno povedati moramo, de je vredništvo Novic večkrat enake govorce pripovedovati slišalo, kakoršne sta nam jih gosp. Rotar in gosp. — r oznanila. Ta dva gospoda sta svoji iméni očitno zastavila za poroštvo tega, kar sta pisala — tedej mislita že spričati kar sta govorila. Vredništvo Novic se ne derži nikdar in v nobeni reči le ene stranke, ampak vedno le pravice, če ravno je pravica véasih temu ali unimu grenjka. Torej Novice ne morejo vedno hvaliti, ampak grajati, kar je grajanja vredno. Zató so grajale Dunajski punt 6. kozoperska in vsaciga, ki se je za-nj potegoval zató, kér ta punt ni veljal svobodi, ampak Madžaronam, ki so se odtergati hotli našimu cesarstvu in vse narode Ogerskiga kraljestva pod Madžaronsko sužnost spraviti. To je očitno, kot beli dan, — to zdej celi svét vé, — to očitno govore in pišejo pošteni Dunajčanje, ki se ne smejo zmešati s tisto Dunajsko derhaljo, ki je Latura umorila, orožnico ropala in oropane puše prodajala in černo vojsko po deželah vžgati hotla i. t. d. Novice se bojo potegovale za svobodo in pravico vsih stanov, in se nikdar ne bojo prilizovale le enimu. One se bojo krepko potegovale za pravice slovenskiga naroda, de ga noben drug narod po krivici ne bo zatiroval. Tega nej se derži tudi vsak slovenski poslanec, in nej nikdar in nikjer ne pozabi svoje dolžnosti! Ravno ko to pišemo, dobimo od gosp. Rotarja in od gosp. Grudna pismi. V prvim nas gosp. Rotar naganjajo, de bi njih drugi dopis, ki Vas, gosp. Gajer, spet očitno graja, v Novicah natisniti dali, — v drugim pa gosp. J. Gruden oznanijo, de se že podpisi volivcov naberajo, de bi Vas iz zbora nazaj poklicali. Vsih teh dopisov ne moremo v Novicah natisniti, kér bi vsim bravcam ne vstregli, samó take reči ponovljati in prostor drugim sostavkam kratiti. Doklada je za ponavljanje enakih osébnih reči. Vredništvo.